

УДК 378.01.3-051]:005.336.5(477.82)

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.4>

Надія АНТОНЮК

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та психології, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0002-4283-6629

Світлана БАХОМЕНТ

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0001-6625-1513

Наталія ДЕНИСЕНКО

доктор педагогічних наук, старший викладач кафедри фізичної культури, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0001-5730-0221

Сергій МАРЧУК

кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки та психології, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0001-8520-822X

Ірина ЧЕМЕРИС

викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, просп. Волі, 36, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43010

ORCID: 0000-0002-0767-8813

Бібліографічний опис статті: Антонюк, Н., Бахомент, С., Денисенко, Н., Марчук, С., Чемерис, І. (2023). Професійна майстерність і фахова компетентність педагога-організатора. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 21–26, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.4>

ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ І ФАХОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА

У статті розглядаються основні завдання педагога-організатора в закладі загальної середньої освіти, етапи формування професійної педагогічної компетенції. В сучасних умовах розвитку національної системи розвитку освіти одним із пріоритетних завдань є підготовка компетентного, конкурентноспроможного фахівця, здатного успішно розв'язувати проблемні завдання, гнучко й нестандартно мислити, вміти пристосовуватись до швидких змін життя у полікультурному середовищі. Особливе місце в системі виховної роботи в закладі загальної середньої освіти займає посада педагога-організатора, зорієнтована на позитивний виховний вплив. Зазначена посада є складною і багатофункціональною, а тому вимагає від педагога-організатора високого рівня професіоналізму.

Отож, підвищення рівня професійної компетентності майбутнього педагога-організатора, здатного творчо мислити, моделювати освітній процес, бути генератором ідей, впроваджувати сучасні інноваційні технології в процес виховання закладу освіти. Це зумовлено, по-перше, тим, що професійно компетентний педагог позитивно впливає на формування творчої особистості, по-друге, може досягнути кращих результатів у своїй діяльності, по-третє, реалізує свої творчі можливості.

Автори роботи за мету визначили науково-теоретичне обґрунтування ролі педагога-організатора в закладі загальної середньої освіти. Розглянуто історичні аспекти становлення посади педагога-організатора. Визначено ключові компетентності, які необхідні під час надання якісних освітніх послуг, пов'язаних з модернізацією змісту, оптимізацією методів і технологій організації освітнього процесу.

З'ясовано, що в освітньому процесі особливого місця набуває компетентнісний підхід, який дозволяє формувати професійно мобільного педагога-організатора з високим рівнем загального, культурного та професійного розвитку, фахівця, спроможного до змін та систематичного самовдосконалення.

Ключові слова: педагог-організатор, професійна майстерність, фахова компетентність.

Nadia ANTONYUK

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0002-4283-6629

Svitlana BAHOMENT

Lecturer of the Cycle Committee of School, Preschool Pedagogy, Psychology and Methods, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0001-6625-1513

Natalia DENYSENKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer at the Department of Physical Culture, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0001-5730-0221

Sergey MARCHUK

Candidate of Pedagogical Sciences, Head of the Department of Pedagogy and Psychology, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0001-8520-822X

Iryna CHERMERYYS

Lecturer of the Cycle Committee of School, Preschool Pedagogy, Psychology and Methods, Municipal Higher Educational Institution "Lutsk Pedagogical College" of the Volyn Regional Council, 36 Voli Ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43010

ORCID: 0000-0002-0767-8813

To cite this article: Antoniuk, N., Bahoment, S., Denysenko, N., Marchuk, S., Chemerys, I. (2023). Profesiina maisternist i fakhova kompetentnist pedahoha-orhanizatora [Professional skill and professional competence of the teacher-organizer]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 21–26, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2.4>

PROFESSIONAL SKILL AND PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHER-ORGANIZER

The article examines the main tasks of a teacher-organizer in an institution of general secondary education, the stages of professional pedagogical competence formation. In the modern conditions of the national education system development, one of the priority tasks is the training of a competent, competitive specialist who is able to successfully solve problematic tasks, think flexibly and outside the norm, and be able to adapt to rapid changes in life in a multicultural environment.

A special place in the system of educational work in the general secondary education institution is occupied by the position of teacher-organizer; focused on positive educational influence. The specified

position is complex and multifunctional, and therefore requires a high level of professionalism from the teacher-organizer.

Therefore, increasing the level of professional competence of the future teacher-organizer, who is able to think creatively, model the educational process, be a generator of ideas, and introduce modern innovative technologies into the educational process of an educational institution. This is due, firstly, to the fact that a professionally competent teacher has a positive effect on the formation of a creative personality, secondly, he can achieve better results in his work, and thirdly, he realizes his creative potential.

The authors of the work determined the scientific and theoretical justification of the role of the teacher-organizer in the institution of general secondary education. The historical aspects of the position of teacher-organizer formation are considered. The key competencies that are necessary during the provision of quality educational services, related to the modernization of the content, optimization of methods and organization technologies of the educational process, have been determined.

It was found that in the educational process a special place is acquired by the competence approach, which allows to form a professionally mobile teacher-organizer with a high level of general, cultural and professional development, a specialist capable of changes and systematic self-improvement.

Key words: teacher-organizer, professional skill, professional competence.

Актуальність проблеми. Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу (Концепція, 2022). Реформування освіти в Україні є складником оновлення освітніх систем, зокрема й професійної освіти. Педагоги є наставниками, авторитетами серед школярів, саме тому на них покладається відповідальне завдання – виховати справжнього громадянина, патріота своєї держави. На основі демократизації та гуманізації освітнього процесу сучасні заклади освіти мають можливість самостійно обирати шлях реалізації виховної функції. Особлива роль в процесі навчання та виховання покладається на педагога-організатора. Його діяльність спрямована на створення відповідних умов для розвитку і становлення особистості дитини, організації дозвілля дітей та молоді в позаурочний час. Педагог-організатор формує учнівські колективи, надає можливість для дітей реалізувати свої здібності, він непомітно підштовхує та мотивує учнів до продуктивної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему формування професійної компетентності педагога-організатора у закладах вищої педагогічної освіти досліджували С. Будак,

М. Галагузова, О. Добудько, В. Кричевський, Р. Овчарова, Л. Соломко та інші. Вони значну увагу приділяли становленню особистості майбутнього педагога-організатора, формуванню його компетентнісних якостей. У сучасних наукових дослідженнях (В. Байденко, Н. Бібік, О. Дубасенюк, Є. Зеєр, І. Зимня, Н. Кузьміна, А. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, В. Шахов та ін.) охарактеризовано різні аспекти формування професійної компетентності вчителя, яка включає: загальну/соціальну (стосується кожної особистості та артикулює її взаємодію з оточенням), ключову компетентність (відображає професійно важливі якості особистості).

Вивчення наукових джерел дозволило виявити, що в сучасних наукових працях Н. Педан, Н. Коляди, О. Лісовця, І. Руденко термін «педагог-організатор» уживається як синонім для тлумачення понять керівник дитячого руху, дитячої організації, дитячого об'єднання, соціального педагога та розуміється як функція вихователя й аж ніяк не асоціюється із назвою посади (Гусак, 2018). У наукових словниках поняття «провідник» трактується як «організатор, керівник чого-небудь»; «той, кому належить провідна, основна роль у чому-небудь; провідник, що вказує дорогу, вожак» (Словник української мови, т. 8, 1977).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати роль педагога-організатора в закладі загальної середньої освіти, визначити сутність професійної майстерності та фахової компетентності педагога-організатора.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес становлення та розвитку педагога-організатора пройшов довгий шлях свого становлення. На сьогодні, педагог-організатор – це

той педагог, завданням якого є цілеспрямоване виховання та розвиток особистості дитини. У 1992 році було затверджено перші кваліфікаційні характеристики та відповідні посадові обов'язки педагога-організатора в питаннях роботи з дитячими колективами і організаціями (Інформаційний збірник, 1992, с. 26). На державному рівні посада педагога-організатора стала закріплюватися законодавчо і розпочала своє нове професійне становлення. Завданням педагога-організатора є цілеспрямоване виховання та розвиток особистості, яка здатна змінювати свої погляди, розвиватись, володіє критичним мисленням і спроможна самостійно знаходити відповіді на запитання та вирішувати проблемні ситуації. Виклики сьогодення змушують змінювати підхід до навчання і виховання, а також підхід до самої дитини.

Під професійною майстерністю розуміється системне явище, сутність якого полягає в системній єдності педагогічних знань, досвіду, властивостей та якостей педагога-організатора, що дозволяють ефективно здійснювати дозвільну діяльність, цілеспрямовано організувати процес педагогічного спілкування, а також передбачають особистісний розвиток та вдосконалення педагога. Домінуючим блоком професійної майстерності педагога-організатора є особистість, у структурі якої виділяють: мотивацію особистості, педагогічні здібності, характер та риси, психологічні процеси та стан особистості, креативність як творчий потенціал (Мешко, 2010).

Фаховою компетентність педагога-організатора розглядається як інтегральна характеристика особистості, яка дає можливість фахово здійснювати професійну діяльність згідно з визначеними стандартами, завдяки систематизованій сукупності умінь, знань, цінностей, навичок, досвіду, професійно важливих якостей, що є достатніми для досягнення показників високого рівня продуктивності (Довідник педагога-організатора, 2001).

У науковій літературі виокремлюють такі складники фахової компетентності педагога-організатора: 1) спеціальна компетентність – володіння власне професійною діяльністю педагога-організатора на високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток; 2) соціальна компетентність – володіння спільною (груповою, кооперативною) профе-

сійною діяльністю, співпрацею, а також прийнятими у цій професії прийомами професійного спілкування; соціальна відповідальність за результати професійної праці; 3) особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості; 4) індивідуальна компетентність – володіння прийомами самореалізації та розвитку індивідуальності у межах професії, готовність до професійного зростання, здатність до індивідуального самозбереження (Підготовка майбутніх учителів, 2003).

Професійна майстерність педагога-організатора полягає у його відкритості, комунікабельності, толерантності, стриманості, любові до дітей. Успіх роботи даного фахівця багато в чому залежить від його креативності, тобто здатності творчо підходити до будь-якого питання, вирішувати декілька питань одразу, вмінням знаходити вихід із непростих ситуацій.

Однією з особливостей діяльності педагога-організатора є різноманітність виконуваних функцій (Синявський, 2014). Педагог-організатор керує роботою за напрямком діяльності учнів: спортивному, художньому, технічному, еколого-біологічному, туристично-краєзнавчому, також сприяє виявленню й розвитку талантів школярів, формує умови виникнення нових творчих об'єднань, відповідальних інтересам дітей (Кутузова, 2013). І. Бойчев визначає соціально-педагогічну функцію дозвілля, що дає можливість вільного обрання особистісно та суспільно спрямованих, корисних, цікавих видів діяльності (Бойчев, 2003). Підготовка педагога-організатора дитячого громадського об'єднання виступає підсистемою загальної системи освіти, тому принципи, на яких вона будується – це конкретизація загальних принципів, що визначають побудову й функціонування системи освіти загалом (Гусак, 2018).

З метою визначення змісту професійної майстерності і фахової компетентності педагога-організатора, нами було здійснено опитування серед студентів КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради з додатковою спеціалізацією педагога-організатор та випускників коледжу, які працюють на посаді педагога-організатора, на тему «Особистісні та професійні якості педагога-організатора в сучасній школі». Результати відповідей

респондентів-студентів на питання «Якими педагогічними якостями на Вашу думку в першу чергу повинен володіти педагог-організатор?» засвідчили, наявність таких особистісних якостей педагога, що є найголовнішими в його професії: гуманізм, самокритичність, висока моральна культура, артистизм, загальна ерудиція, терпеливість і наполегливість. Разом з тим, респонденти-випускники зазначили такі пріоритетні педагогічні якості сучасного педагога-організатора: інтерес до педагогічної діяльності, любов до справи і дітей, педагогічний такт, педагогічне мислення. Загалом, 45% опитаних відповіли, що педагог-організатор першочергово повинен володіти саме особистісними якостями.

На питання «Якими знаннями, вміннями та навичками в першу чергу повинен володіти педагог-організатор для досягнення мети роботи?» студенти вказали насамперед сукупність фізіологічних і психологічних знань, умінь та навичок. У відповідях випускників переважали професійні та загальнонаукові знання та вміння. З отриманих відповідей на питання «Якими вміннями, в першу чергу, повинен володіти педагог-організатор, щоб бути партнером та другом дітей?», студенти назвали пізнавальні вміння, спроможність сприймати і розуміти психічний стан дитини, здійснювати контроль за своїм психічним станом, розширювати свої знання і вміння, аналізувати педагогічний досвід. Випускники першочерговим вмінням педагога відзначили здатність володіти словом, мовою, мімікою, жестами, передавати знання, думки, почуття, розвивати мислення учнів, застосовувати інформаційні технології. Загалом, 90% опитаних відповіли, що саме комплексом пізнавальних компетентностей повинен володіти педагог-організатор.

У цілому, результати проведеного опитування засвідчили, що студенти вважають професійним підґрунтям особистісні якості,

вміння та демократичний підхід педагог-організатора. На відміну від студентів, у практикуючих педагогів-організаторів чітко сформована своя позиція. Вони вважають, що фахівець повинен демонструвати спочатку свої професійні педагогічні якості, а потім – особистісні. Всі респонденти зазначили, що педагог-організатор є активним учасником виховного процесу школи. Його діяльність має відповідати посадовим обов'язкам, розв'язувати сучасні завдання національно-патріотичного виховання дітей та молоді у системі загальної середньої освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Професійна майстерність та фахова компетентність педагога-організатора потребує постійного самовдосконалення, підвищення рівня професійної компетентності, а також поглиблення та удосконалення професійних знань, умінь та навичок.

На сьогодні посада педагога-організатора в закладі освіти є надзвичайно важливою, адже він всю свою увагу приділяє дітям, формує учнівські колективи, створює атмосферу довіри, розвиває творчі здібності та таланти учнів. Його професійна майстерність охоплює, як основи педагогіки, психології та соціології, так і філософії та артистизму. Педагог-організатор на власному прикладі стимулює дітей до розвитку, він підштовхує школярів до активної діяльності. У Новій українській школі, яка зорієнтована виключно на особистість дитини, роль педагога-організатора полягає в тому, щоб надати можливість кожній дитині індивідуально розкрити в собі таланти та здібності, проявити свою унікальність. Для цього, педагог має створити необхідне середовище в закладі освіти, співпрацювати з дитячими громадськими організаціями, що надають можливість дітям самим вирішувати важливі питання. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні взаємодії педагога-організатора із родинними дітьми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойчев І. І. Практикум з організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів / за ред. О. С. Цокур. Одеса : [б. в.], 2003. 16 с.
2. Гусак В. М. Розвиток професійної компетентності педагога-організатора в умовах післядипломної освіти (результати дослідження). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. № 61. С. 67–72.
3. Довідник педагога-організатора : навч.-метод. посіб. / уряд. Л. Качинська, Г. Ситник. Рівне : [б. в.], 2001. 140 с.

4. Кваліфікаційна характеристика педагога-організатора. *Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України*. 1992. № 22. С. 26–27.
5. Концепція національно-патріотичного виховання у системі освіти України. URL: file:///C:/Users/UserP/Downloads/62a0421e24258666156501-1.pdf (дата звернення: 10.05.2023).
6. Кутузова Г. І. Культурно-дозвіллева діяльність: навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2013. 252 с.
7. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 200 с.
8. Підготовка майбутніх учителів до впровадження педагогічної технології / за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2003. 240 с.
9. Сиявський В. В Професіограми і психограми професій педагогічного спрямування : метод. посіб. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 84 с.
10. Словник української мови в 11 тт. АН УРСР. Т. 8 / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1977. 799 с.

REFERENCES:

1. Boychev I. I. (2003) Praktykum z orhanizatsii kulturno-dozvillievoi diialnosti uchniv [Workshop on the organization of cultural and leisure activities of students]. Odesa [in Ukrainian].
2. Husak V. M. (2018) Rozvytok profesiinoi kompetentnosti pedahoha-orhanizatora v umovakh pislidyplomnoi osvity (rezultaty doslidzhennia) [Development of the professional competence of the teacher-organizer in the conditions of postgraduate education (research results)]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy: zb. nauk. prats.* [Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects: coll. of science works]. Kyiv [in Ukrainian].
3. Katsynska L., Sytnyk H. (2001) Dovidnyk pedahoha-orhanizatora: navch.-metod. Posib [Handbook of the teacher-organizer: teaching method. Manual]. Rivne [in Ukrainian].
4. Kvalifikatsiina kharakterystyka pedahoha-orhanizatora [Qualification characteristics of the teacher-organizer] (1992) *Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy* [Information collection of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia u systemi osvity Ukrainy [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine]. URL: file:///C:/Users/UserP/Downloads/62a0421e24258666156501-1.pdf (access date: 05/10/2023) [in Ukrainian].
6. Kutuzova G. I. (2013) Kulturno-dozvillieva diialnist: navch. posib [Cultural and leisure activities: education. Manual]. Lutsk [in Ukrainian].
7. Meshko G. M. (2010) Vstup do pedahohichnoi profesii: navch. posib. [Introduction to the teaching profession: teaching. Manual]. Kyiv [in Ukrainian].
8. Zyazyuna I. A., Pehoty O. M. (2003) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do vprovadzhennia pedahohichnoi tekhnolohii [Preparation of future teachers for the introduction of pedagogical technology]. Kyiv [in Ukrainian].
9. Sinyavskiy V. V. (2014) Profesiohramy i psykhohramy profesii pedahohichnoho spriamuvannia: metod. posib [Profesiograms and psychograms of pedagogic professions: method. Manual]. Kirovohrad [in Ukrainian].
10. Bilodida I. K. (1977) Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language in 11 volumes]. Kyiv [in Ukrainian].